

Proa

GIACOMO LEOPARDI

Cants

Traducció i notes de NARCÍS COMADIRA
Edició bilingüe

GIACOMO LEOPARDI

CANTS

Traducció i notes de Narcís Comadira
Edició bilingüe

Proa

Títol original: *Canti*

La primera edició catalana d'aquesta obra va ser publicada a Edicions 62 l'any 2004

Primera edició en aquest segell: gener del 2022

© per la traducció, la introducció i les notes: Narcís Comadira i Moragriegua, 2004

© Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

Fotocomposició: Víctor Igual, s. l.

DIPÒSIT LEGAL: B. 18.172-2021

ISBN: 978-84-7588-919-1

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

CANTI

CANTS

I.
ALL'ITALIA

O patria mia, vedo le mura e gli archi
E le colonne e i simulacri e l'erme
Torri degli avi nostri,
Ma la gloria non vedo,
Non vedo il lauro e il ferro ond'eran carichi
I nostri padri antichi. Or fatta inerme, 6
Nuda la fronte e nudo il petto mostri.
Oimè quante ferite,
Che lividor, che sangue! oh qual ti veggio,
Formosissima donna! Io chiedo al cielo
E al mondo: dite dite;
Chi la ridusse a tale? E questo è peggio,
Che di catene ha carche ambe le braccia;
Sì che sparte le chiome e senza velo 14
Siede in terra negletta e sconsolata,
Nascondendo la faccia
Tra le ginocchia, e piange.
Piangi, che ben hai donde, Italia mia,
Le genti a vincer nata
E nella fausta sorte e nella ria.

Se fosser gli occhi tuoi due fonti vive,
Mai non potrebbe il pianto
Adeguarsi al tuo danno ed allo scorno;

I. A ITÀLIA

Pàtria meva, veig els murs i els arcs,
columnes, simulacres i les ermes
torres dels nostres avis,
però no veig la glòria,
no veig el llor i el ferro que pesava
sobre els pares antics. Ara, sense armes,
nu el teu front i nu el pit ens mostres.
Ai, ai, quantes ferides
i quanta sang, que lívida ara et veig,
formosíssima dona! Pregunto al cel
i al món: ¿Digueu, digueu,
qui l'ha afeblida així? I, pitjor encara,
que cadenes li pesen als dos braços;
tant que, els cabells desfets i sense vel,
seu a terra, oblidada, inconsolable,
tot amagant la cara
entre els genolls, i plora.
Plora, Itàlia, en tens motiu sobrat,
nada per ser senyora
tant en la fausta sort com en malfat.

Si fossin els teus ulls dues fonts vives,
mai no podria el plor
igualar-se al teu dany i al teu escarni;

Che fosti donna, or sei povera ancella.
Chi di te parla o scrive,
Che, rimembrando il tuo passato vanto,
Non dica: già fu grande, or non è quella?
Perché, perché? dov'è la forza antica,
Dove l'armi e il valore e la costanza?
Chi ti discinse il brando?
Chi ti tradi? qual arte o qual fatica
O qual tanta possanza
Valse a spogliarti il manto e l'auree bende?
Come cadesti o quando
Da tanta altezza in così basso loco?
Nessun pugna per te? non ti difende
Nessun de' tuoi? L'armi, qua l'armi: io solo
Combatterò, procomberò sol io.
Dammi, o ciel, che sia foco
Agl'italici petti il sangue mio.

Dove sono i tuoi figli? Odo suon d'armi
E di carri e di voci e di timballi:
In estranie contrade
Pugnano i tuoi figliuoli.
Attendi, Italia, attendi. Io veggio, o parmi,
Un fluttuar di fanti e di cavalli,
E fumo e polve, e luccicar di spade
Come tra nebbia lampi.
Né ti conforti? e i tremebondi lumi
Piegar non soffri al dubitoso evento?
A che pugna in quei campi
L'itala gioventude? O numi, o numi:
Pugnan per altra terra itali acciari.
Oh misero colui che in guerra è spento,

43

que eres mestressa i ara ets una esclava.
¿Qui, de tu, escriu o parla
que, recordant el teu passat superb,
no digui: Va ser gran, o no és aquella?
¿Per què, per què? On és la força antiga,
on el valor, les armes, la constància?
¿Qui et va llevar l'espasa?
¿Qui et va trair? ¿Quina art o estratègia
o bé quina puixança
et va prendre mantell i diadema?
¿Com caigueres, o quan,
de tanta alçada en aquest lloc tan baix?
¿Ningú lluita per tu? ¿Ja no et defensa
ningú dels teus? Armes, armes: tot sol
jo combatré, i cauré, sí, sol i franc.
Oh cel, que sigui foc
pels cors italians la meva sang.

¿On són ara els teus fills? Sento so d'armes
i de carros, de veus i de timbals:
en estranyes contrades
lluiten ara els teus fills.
Escolta, escolta, Itàlia, que em sembla
veure un flux de soldats i de cavalls,
i fum i pols, i llambrejant d'espases
com llampecs entre boira.
¿No et reconforta? ¿I amb els ulls temorosos
mirar no goses la dubtosa gesta?
¿Per què lluita en tal camp,
la joventut itàlica? Oh númens, númens:
lluiten per altres terres acers itàlics.
Oh miserable qui mor a la guerra,

Non per li patrii lidi e per la pia
Consorte e i figli cari,
Ma da nemici altrui
Per altra gente, e non può dir morendo:
Alma terra natia, 59
La vita che mi desti ecco ti rendo.

Oh venturose e care e benedette
L'antiche età, che a morte
Per la patria correan le genti a squadre;
E voi sempre onorate e gloriose,
O tessaliche strette, 65
Dove la Persia e il fato assai men forte
Fu di poch'alme franche e generose!
Io credo che le piante e i sassi e l'onda
E le montagne vostre al passeggiere
Con indistinta voce
Narrin siccome tutta quella sponda
Coprir le invitte schiere
De' corpi ch'alla Grecia eran devoti.
Allor, vile e feroce,
Serse per l'Ellesponto si fuggia, 75
Fatto ludibrio agli ultimi nepoti;
E sul colle d'Antela, ove morendo
Si sottrasse da morte il santo stuolo,
Simonide salia, 79
Guardando l'etra e la marina e il suolo.

E di lacrime sparso ambe le guance,
E il petto ansante, e vacillante il piede,
Toglieasi in man la lira:
Beatissimi voi,

no per ribes pairals ni per la pia
muller i els fills amats,
sinó a mans d'enemics
d'una altra gent, i quan mor no pot dir:
dolça terra natal,
la vida que em vas dar, heus-la ara aquí.

Oh venturosos, cars i beneïts
temps antics, quan la gent
corria a estols a morir per la pàtria;
també vosaltres, honorats, gloriosos,
oh tessàlics congostos,
on Pèrsia i el fat força menys forts
foren que uns pocs esperits generosos!
Jo sé que els rocs, les plantes i les aigües
i les muntanyes vostres, al passant,
amb una sola veu,
li narraran com tota aquella terra
la cobrí l'host invicta
dels cossos consagrats a l'urc de Grècia.
Llavors, vil i ferotge,
Xerxes, per l'Hel·lespont, ràpid fugia,
deshonorat per tota la nissaga,
i dalt del puig d'Antela, on per la mort
s'escapà de la mort l'estol sagrat,
Simònides pujava,
mirant la terra, el mar, l'aire daurat.

I amb llàgrimes vessant-li per les galtes,
mentre panteixa el pit i el peu vacilla,
pren la lira amb les mans:
Feliços de vosaltres

Ch'offeriste il petto alle nemiche lance
Per amor di costei ch'al Sol vi diede;
Voi che la Grecia cole, e il mondo ammira.
Nell'armi e ne' perigli
Qual tanto amor le giovanette menti,
Qual nell'acerbo fato amor vi trasse?
Come sì lieta, o figli,
L'ora estrema vi parve, onde ridenti
Correste al passo lacrimoso e duro?
Parea ch'a danza e non a morte andasse
Ciascun de' vostri, o a splendido convito:
Ma v'attendea lo scuro
Tartaro, e l'onda morta;
Né le spose vi foro o i figli accanto
Quando su l'aspro lito
Senza baci moriste e senza pianto.

97

Ma non senza de' Persi orrida pena
Ed immortale angoscia.
Come lion di tori entro una mandra
Or salta a quello in tergo e sì gli scava
Con le zanne la schiena,
Or questo fianco addenta or quella coscia
Tal fra le Perse torme infuriava
L'ira de' greci petti e la virtute.
Ve' cavalli supini e cavalieri;
Vedi intralciare ai vinti
La fuga i carri e le tende cadute
E correr fra' primieri
Pallido e scapigliato esso tiranno;
Ve' come infusi e tinti
Del barbarico sangue i greci eroi,

que us vau lliurar a les llances enemigues
sols per amor a qui us dugué a la llum;
Grècia us venera i us admira el món.
¿A guerres i perills,
quin gran amor les jovençanes ments
va portar, quin amor, al fat cruel?
¿Tan alegre us semblava,
fills, aquella hora extrema que, rient,
corríeu al traspàs dur i llagrimós?
Com a una festa i no a la mort semblava
que anàveu tots, o a un esplèndid convit:
i us esperava el Tàrtar
obscur i l'ona morta;
no hi fou l'esposa o els fills acollidors
quan, sobre l'aspra riba,
sense besos moríeu, sense plors.

Pro no sense el dolor hòrrid dels perses
i l'angoixa immortal.
Com un lleó que en un ramat de toros
ara salta al damunt d'un i li excava
amb les urpes l'espatlla,
ara el flanc li queixala o bé la cuixa;
així entre les hosts perses s'encenia
la ira dels pits grecs i la virtut.
Vegeu cavalls caiguts i cavallers;
vegeu com, als vençuts,
carros i tendes priven la fugida,
i córrer entre els primers,
pàl·lid i escabellat, aquell tirà;
vegeu com xops i bruts
amb la bàrbara sang els herois grecs,

Cagione ai Persi d'infinito affanno,
A poco a poco vinti dalle piaghe,
L'un sopra l'altro cade. Oh viva, oh viva:
Beatissimi voi
Mentre nel mondo si favelli o scriva.

Prima divelte, in mar precipitando,
Spente nell'imo strideran le stelle,
Che la memoria e il vostro
Amor trascorra o scemi.
La vostra tomba è un'ara; e qua mostrando 125
Verran le madri ai parvoli le belle
Orme del vostro sangue. Ecco io mi prostro,
O benedetti, al suolo,
E bacio questi sassi e queste zolle,
Che fien lodate e chiare eternamente
Dall'uno all'altro polo.
Deh foss'io pur con voi qui sotto, e molle
Fosse del sangue mio quest'alma terra.
Che se il fato è diverso, e non consente
Ch'io per la Grecia i moribondi lumi
Chiuda prostrato in guerra,
Così la vereconda
Fama del vostro vate appo i futuri
Possa, volendo i numi,
Tanto durar quanto la vostra duri.

causa, pels perses, d'infinít afany;
vençuts a poc a poc per les ferides,
cauen l'un sobre l'altre. Oh, visca, sigui!
Feliços de vosaltres,
mentre en el món es parli o bé s'escrigui.

Primer, arrencades, estimbant-se al mar,
foses al fons xisclaran les estrelles
que la vostra memòria
i l'amor passi o minvi.
La vostra tomba és un altar; i les mares
hi mostraran als seus petits les belles
traces de la sang vostra. Jo aquí em postro,
oh beneïts, a terra,
i beso aquestes pedres i aquests camps
que lloats, lluminosos seran sempre
de l'un a l'altre pol.
Qui pogués ser amb vosaltres aquí sota
i assuaujar amb la sang aquesta terra.
Pro si el fat és un altre i no consent
que els meus ulls moribunds tanqui per Grècia
retut en la batalla,
almenys que la modesta
fama que tinc, en una edat futura,
pugui, volent-ho els nùmens,
viure i durar mentre la vostra dura.

II.
SOPRA IL MONUMENTO
DI DANTE
CHE SI PREPARAVA IN FIRENZE

Perché le nostre genti
Pace sotto le bianche ali raccolga, 2
Non fien da' lacci sciolte
Dell'antico sopor l'itale menti
S'ai patrii esempi della prisca etade
Questa terra fatal non si rivolga.
O Italia, a cor ti stia
Far ai passati onor; che d'altrettali
Oggi vedove son le tue contrade,
Né v'è chi d'onorar ti si convegno.
Volgiti indietro, e guarda, o patria mia,
Quella schiera infinita d'immortali,
E piangi e di te stessa ti disdegna;
Che senza sdegno omai la doglia è stolta:
Volgiti e ti vergogna e ti riscuoti,
E ti punga una volta
Pensier degli avi nostri e de' nepoti.

D'aria e d'ingegno e di parlar diverso
Per lo toscano suol cercando già
L'ospite desioso
Dove giaccia colui per lo cui verso
Il meonio cantor non è più solo. 22
Ed, oh vergogna! udia